

KONKURS PRZEDMIOTOWY

GEOGRAFIA

POZIOM ROZSZERZONY • LICEUM I TECHNIKUM

SESJA JESIENNA 2026**Zakres obowiązujący przy konstrukcji arkuszy konkursowych****25**

pytań A–D

1

poprawna odpowiedź

60

minut

Zasady wspólne

- Zakres rozszerzony obejmuje pełny zakres podstawowy odpowiadający temu samemu etapowi oraz wskazane poniżej dodatkowe wymagania poziomu rozszerzonego.
- Zakres jest kumulatywny: od kolejnego roku mogą być sprawdzane treści PP i PR zrealizowane w całym poprzednim roku nauki, także poza jesienną granicą poprzedniej edycji.
- Rozszerzenie zwiększa głębokość analizy, zakres zależności, pracę z danymi i materiałami przestrzennymi oraz wymagania dotyczące wnioskowania. Nie służy do mechanicznego przyspieszania programu o kolejne działy.
- W klasach 1–2 wymagania PR są realizowane łącznie z odpowiednimi wymaganiami PP; w klasach starszych dochodzą odrębne bloki rozszerzenia wskazane w podstawie programowej.

Kontrola formalna 2026/2027

- Reforma programowa szkół ponadpodstawowych rozpocznie się od września 2027 r.; jesienią 2026 obowiązuje obecna podstawa PP+PR.
- Podstawa zaleca PR: klasa 1 – działy I–VI, klasa 2 – VII–XII, klasa 3 – XIII–XVI, klasa 4 LO – XVII–XXIII; w technikum działy XVII–XX przypadają na klasę 4, a XXI–XXIII na klasę 5.
- Olimp i CES dla geografii szkół średnich również pracują na zakresie rozszerzonym i kończą ofertę na klasie 3 LO; wykorzystano je wyłącznie jako benchmark, nie jako źródło nadrzędne.

LO 1**LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE –
KLASA 1**

Kartografia, astronomia i atmosfera – PR

1. Zakres kumulatywny

- pełny jesienny zakres PP klasy 1: źródła informacji, kartografia i GIS, Ziemia we Wszechświecie oraz podstawy atmosfery;
- pełny zakres geografii szkoły podstawowej.

2. Metody badań i geoinformacja – PR

- podstawowe metody ilościowe i jakościowe badań geograficznych; dobór metody do problemu badawczego;
- analiza kilku źródeł kartograficznych i danych przestrzennych; podstawy interpretacji zdjęć lotniczych i satelitarnych;
- GIS jako narzędzie tworzenia, łączenia i analizowania warstw danych przestrzennych;
- bardziej wymagające zadania ze skalą, współrzędnymi i przetwarzaniem danych kartograficznych.

3. Ziemia we Wszechświecie – PR

- pogłębiona analiza następstw ruchów Ziemi, w tym zmian wysokości Słońca i długości dnia;
- obliczenia czasu słonecznego i strefowego oraz różnic czasu;
- ruch obiegowy, oświetlenie Ziemi i sezonowość zjawisk w różnych szerokościach geograficznych;
- interpretacja materiałów dotyczących budowy Układu Słonecznego i metod poznawania Wszechświata.

4. Atmosfera – PR

- zależności między temperaturą, ciśnieniem i ruchem mas powietrza;
- pogłębiona interpretacja map synoptycznych, frontów i lokalnych warunków pogodowych;
- czynniki klimatotwórcze i jakościowa analiza ich wpływu na zróżnicowanie klimatu.

Granica zakresu

- bez pełnej hydrosfery, litosfery i procesów rzeźbotwórczych jako nowych działów jesiennych;
- bez szczegółowej gleboznawczej i biogeograficznej części programu;
- bez społeczno-ekonomicznych działów PR klasy 2.

LO 2**LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE –
KLASA 2**

Współpraca, konflikty, społeczeństwo i urbanizacja – PR

1. Zakres kumulatywny

- pełny materiał klasy 1 PP+PR, w tym zakończony kurs geografii fizycznej;
- pełny jesienny zakres PP klasy 2: mapa polityczna, poziom rozwoju, demografia, migracje, różnicowanie kulturowe i urbanizacja.

2. Współpraca i konflikty – PR

- wpływ dawnych systemów kolonialnych na współczesne powiązania polityczne, gospodarcze i kulturowe;
- rola ważniejszych organizacji międzynarodowych w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym;
- pogłębiona analiza przyczyn i skutków wybranych konfliktów zbrojnych: granice, migracje, struktury społeczne, gospodarka i środowisko.

3. Struktury społeczne – PR

- różnicowanie narodowościowe, etniczne i językowe oraz problemy państw o złożonej strukturze etnicznej;
- struktura wykształcenia ludności i jej związek z poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego;
- analiza danych demograficznych i społecznych z kilku źródeł oraz formułowanie wniosków.

4. Urbanizacja – PR

- fazy urbanizacji i proces metropolizacji;
- funkcje i typy fizjonomiczne miast oraz formy zespołów miejskich;
- porównywanie przebiegu procesów urbanizacyjnych w krajach o różnym poziomie rozwoju.

Granica zakresu

- bez struktury gospodarki i megatrendów jako obowiązkowego nowego działu klasy 2;
- bez rolnictwa, przemysłu, budownictwa, usług i gospodarki opartej na wiedzy jako nowych bloków jesiennych;
- bez geografii Polski przewidzianej dla klasy 3.

LO 3**LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE –
KLASA 3**

Związki w środowisku przyrodniczym Polski – PR

1. Zakres kumulatywny

- pełny materiał klas 1–2 PP+PR, w tym społeczno-gospodarcze działy PR zrealizowane do końca klasy 2;
- pełny jesienny zakres PP klasy 3 dotyczący środowiska przyrodniczego Polski.

2. Relacje między elementami środowiska – PR

- wyjaśnianie wpływu procesów wewnętrznych i zewnętrznych na rzeźbę głównych jednostek fizycznogeograficznych Polski;
- analiza zależności między budową geologiczną, rzeźbą, wodami, glebami i roślinnością;
- porównywanie przebiegu procesów przyrodniczych w górach, na wyżynach, nizinach, pojezierzach i pobrażach;
- wykorzystywanie map, profili, danych i zdjęć do identyfikowania związków przyczynowo-skutkowych.

3. Wybrane regiony Polski – ujęcie problemowe

- Tatry i obszary górskie – piętrowość, rzeźba, procesy stokowe i wpływ wysokości;
- wyżyny i obszary krasowe – związki skał, rzeźby, wód i gleb;
- obszary polodowcowe północnej Polski – geneza form i sieci wodnej;
- pobraże Bałtyku – procesy brzegowe i zróżnicowanie wybrzeża.

Granica zakresu

- bez pełnego działu zróżnicowania krajobrazowego Polski jako obowiązkowego nowego materiału;
- bez zróżnicowania społeczno-kulturowego Polski jako nowego działu;
- bez badań własnego regionu jako materiału pamiątkowego – arkusz może jedynie wykorzystywać podany materiał źródłowy.

LO 4**LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE –
KLASA 4**

Strefowość i geozagrożenia – PR

1. Zakres kumulatywny

- pełny materiał klas 1–3 PP+PR, w tym geografia Polski, krajobrazy, zróżnicowanie społeczno-kulturowe oraz relacje we własnym regionie.

2. Strefowość środowiska przyrodniczego

- strefowość i astrefowość zjawisk przyrodniczych;
- strefy klimatyczno-roślinno-glebowe od równikowej do polarnej;
- współzależności między klimatem, glebami, roślinnością, wodami i światem zwierzęcym;
- wpływ czynników astrefowych – wysokości, rzeźby, układu lądów i mórz oraz prądów morskich – na modyfikowanie strefowości.

3. Problemy środowiskowe współczesnego świata

- cyklony tropikalne, trąby powietrzne, powodzie, tsunami, wulkanizm i trzęsienia ziemi – mechanizmy, rozmieszczenie i skutki;
- erozja gleb, pustynnienie, deforestacja i zmiany klimatu;
- zmiany zasięgu lodowców i ograniczone zasoby wody;
- wykorzystanie GIS i teledetekcji do lokalizacji i oceny zasięgu geozagrożeń;
- działania ograniczające skutki katastrof i degradacji środowiska.

Granica zakresu

- bez dalszych działów politycznych, społecznych i gospodarczych klasy 4 jako nowego materiału;
- bez globalnych sieci powiązań, problemów jakości życia i dysproporcji gospodarczych jako bieżących bloków;
- aktualne przykłady katastrof mogą być użyte wyłącznie jako materiał źródłowy, bez wymagania pamięciowej znajomości bieżących wydarzeń.

1. Zakres kumulatywny

- pełny jesienny zakres PP odpowiadający początkowi kursu oraz wiadomości ze szkoły podstawowej.

2. Metody, geoinformacja i astronomia – PR

- metody badań geograficznych, analiza źródeł i podstawowe zastosowania GIS;
- bardziej wymagające zadania kartograficzne, skala, współrzędne i analiza zdjęć satelitarnych;
- ruchy Ziemi, czas, strefy oświetlenia i ich konsekwencje w zadaniach problemowych.

3. Atmosfera – PR

- zależności między temperaturą, ciśnieniem i ruchem mas powietrza;
- fronty, mapy synoptyczne i czynniki klimatotwórcze w analizie źródeł.

Granica zakresu

- bez pełnej hydrosfery, litosfery, pedosfery i biosfery jako nowych działów jesiennych;
- bez geografii społeczno-ekonomicznej.

T 2**TECHNIKUM – KLASA 2**

Współpraca, konflikty i urbanizacja – PR

1. Zakres kumulatywny

- pełny materiał T1 PP+PR oraz pełny jesienny zakres społeczno-ekonomiczny odpowiadający LO2.

2. Współpraca, konflikty i struktury społeczne

- powiązania postkolonialne, organizacje międzynarodowe i konsekwencje konfliktów;
- zróżnicowanie etniczne, językowe i edukacyjne ludności;
- analiza danych społecznych i demograficznych.

3. Urbanizacja – PR

- fazy urbanizacji, metropolizacja, funkcje i typy miast;
- porównywanie procesów urbanizacyjnych w różnych częściach świata.

Granica zakresu

- bez megatrendów gospodarczych, rolnictwa, przemysłu i usług jako nowych bloków jesiennych;
- bez geografii Polski.

T 3**TECHNIKUM – KLASA 3**

Środowisko przyrodnicze Polski – relacje PR

1. Zakres kumulatywny

- pełny materiał T1–T2 PP+PR oraz jesienny zakres PP dotyczący środowiska przyrodniczego Polski.

2. Związki między elementami środowiska

- zależności budowa geologiczna–rzeźba–wody–gleby–roślinność;
- geneza i współczesne funkcjonowanie krajobrazów górskich, wyżynnych, nizinnych, pojeziernych i pobraży;
- analiza map, profili, fotografii i danych w celu wyjaśniania procesów przyrodniczych.

Granica zakresu

- bez zróżnicowania społeczno-kulturowego Polski jako nowego działu;
- bez obowiązku materiału dotyczącego własnego regionu poza materiałem podanym w zadaniu.

T 4**TECHNIKUM – KLASA 4**

Strefowość i problemy środowiskowe – PR

1. Zakres kumulatywny

- pełny materiał T1–T3 PP+PR, w tym geografia Polski oraz zakończone działy klasy 3.

2. Strefowość i astrefowość

- strefowe zróżnicowanie klimatu, gleb, roślinności i świata zwierzęcego;
- współzależności elementów środowiska oraz wpływ czynników astrefowych.

3. Geozagrożenia i degradacja środowiska

- cyklony, trąby powietrzne, powódzie, tsunami, wulkanizm, trzęsienia ziemi i inne geozagrożenia;
- erozja, pustynnienie, deforestacja, zmiany klimatu i zasoby wody;
- teledetekcja i GIS w ocenie zagrożeń.

Granica zakresu

- bez działów XIX–XX jako obowiązkowego nowego materiału jesiennego T4;
- bez problemów społecznych i jakości życia przewidzianych dla klasy 5 technikum.

T 5

TECHNIKUM – KLASA 5

Problemy społeczne współczesnego świata – PR

1. Zakres kumulatywny

- pełny materiał T1–T4 PP+PR, w tym strefowość, geozagrożenia oraz działy XVII–XX zakończone przed klasą 5.

2. Wybrane problemy społeczne współczesnego świata

- starzenie demograficzne, eksplozja ludnościowa, migracje i uchodźstwo – przyczyny i skutki;
- bezrobocie, wykorzystywanie pracy dzieci i nisko opłacanej pracy w globalnych łańcuchach produkcji;
- nietolerancja i wykluczenie jako problemy społeczne – analiza geograficznego zróżnicowania i uwarunkowań;
- porównywanie problemów społecznych w skali globalnej i krajowej na podstawie map, danych i krótkich materiałów źródłowych.

Granica zakresu

- bez pełnego działu jakości życia człowieka jako obowiązkowego nowego materiału jesiennego;
- bez szczegółowych problemów gospodarczych współczesnego świata i zadłużenia państw jako nowego działu;
- bieżące dane liczbowe powinny być podane w materiale źródłowym, a nie wymagane pamięciowo.

Podstawa opracowania: obowiązująca w roku szkolnym 2026/2027 podstawa programowa geografii dla liceum i technikum – wymagania PP+PR; warunki realizacji i zalecany podział działów na klasy; aktualne podręczniki i rozkłady materiału. Publiczne zakresy Olimpiady i CES wykorzystano wyłącznie jako benchmark tempa i rynkowego punktu dojścia.